

Evropa vidi rešitev v skrajšanju delovnika

Zastopniki 40 držav navzoči na zborovanju delavskega urada Lige narodov. Kritična situacija vsled brezposelnosti v vseh državah

Zeneva, Švica. — Resnost situacije vsled splošne brezposelnosti v vseh industrijskih državah je reflektirana na tekoči seji Mednarodnega delavskega urada Lige narodov, katere namen je pospešitev skrajšanja delovnika. Seja je bila sklicana na iniciativno italijanske vlade in se je poziv odzvalo 40 držav, ki so poslane svoje zastopnike.

Med delegati je splošno mnenje, da naraščanje brezposelnosti izvira v večji meri valed izpopolnjevanja strojne produkcije kot pa radi trgovinskih nepravil. Ako države ne rešijo tega problema z drastičnim skrajšanjem delovnika, bodo imele opravka z "resnimi posledicami," je mnenje med delegati. "Resne posledice" pomenijo revolucijo.

"Mednarodna akcija je nujna potreba," je rekel italijanski zastopnik di Michellis. "Sedaj ni časa za ugotovitve, koliko je narasla produkcija vsled izboljšanja strojne produkcije. Proti brezposelnosti je potrebno nastopiti s takojšnjim skrajšanjem delovnika."

Di Michellis je nadalje rekel, ako mednarodna konferenca ne bo videla potrebe za to akcijo, bo Italija pa sama podzvela potrebne korake, ker je situacija vsled naraščajoče brezposelnosti zelo resna v deželi.

To je storila tudi Nemčija, ki je te dni z dekretom skrajšala delovnik na 40 ur na teden. Enak korak misli podzveti tudi Češkoslovaška, ki ima v osnutku načrt za uvedbo 40-urnega delovnika neglede na rezultat tekoče zenevske konference.

Posledice o racionalizaciji so razvidne iz poročila češkoslovaškega ministra za socialno blaginjo. 400 steklarjev danes s pomočjo novega stroja producira koliko kot je prej produciral 3000 delavcev. Stroji so v tej industriji znižali število zaposlenih delavcev za dve tretjini.

Slična situacija prevladuje v vseh industrijskih deželah. Potrebna je takojšnja mednarodna akcija, v katere namen se vrši tudi zborovanje Mednarodnega delavskega urada, ki se je otvorilo v sredo dne 21. septembra.

Novi obremenitvi dokazi proti Dayju

New York, 22. sept. — Federalni prosekutor je včeraj predložil nove dokaze, da je senator James J. Davis vlekli osebni profit v zvezi z loterijo, katero je vodila bratska organizacija Moose.

Prosekutor je dokazal, da je mrs. Jean R. Davis, senatorjeva žena, dvignila \$127,418.50 iz sklada organizacije, ki je bil namenjen v banki. S tem denarjem je Davisova žena izplačala neko posojilo.

Resničnost te transakcije potrjujejo rekordi Fidelity Trust Co. v Pittsburghu in izpoved Melvina N. Carnahana, računarskega izvedenca te institucije, ki je včeraj nastopil kot priča proti Davisu.

Delavska zmaga v Los Angelesu

Los Angeles, Cal. — Dveletna bitka med lastniki gledališč in filmskimi operatorji je bila te dni zaključena, ko so lastniki podpisali pogodbo z unijo na podlagi stare mezdne lestvice.

Tekom stavke je bilo več članov unije aretiranih, ker so pikturali gledališča in odgovarjali ljudi, naj ne posejajo teatrov, v katerih so lastniki upoštevali stavkokaze. Likvidacija dolgega spora pomeni veliko zmago za unijske operatorje.

HINDUTI IMAJO NOV VOLILNI NAČRT

Upajo, da se bo politični spor poravnal in da bo Gandhi prenehel z gladovno stavko

Bombaj, 22. sept. — Tukaj prevladuje mnenje, da se bodo politične diference med Indijci izravnale in da bo Gandhi prenehel z gladovno stavko predno se usodno zaključijo. Gandhi je namreč naznanil, da bo vztrajal v stavki do smrti, ako zatirani sloji ne dobe volilne enakopravnosti.

Včeraj je Gandija obiskal komitej Hindutov. Komiteju sta načelovala sir Tej Bahadur in M. R. Jayakar. Predložila sta "svetniku" listo zahtev, katero je sestavil dr. B. M. Ambedkar, vodja "nedotakljivcev." Člani komiteja so imeli daljši razgovor z Gandijem, ki je izjavil, da bo podal svojo razsodbo kasneje, ko bo konferenca z Ambedkarjem in drugimi voditelji zatiranega sloja. Dr. Ambedkar je že odpotoval v Poono, kjer se bo sestel z Gandijem v yervadaki jetniščini.

Politična situacija se je nekoliko razčistila in upanje se vzdržuje, da se bo spor mirno poravnal. Voditelji zatiranega sloja zahtevajo popolno enakopravnost v pokrajinskih postavodanjah, kar jim britska vlada, ki podpira stališče ortodoksnih Hindutov, odreka. To je v soglasju z načrtom, ki ga je predložil dr. Ambedkar.

Gandij je bil videti zelo utrujen proti koncu drugega dne gladovne stavke. Poleg članov komiteja ga je snoči obiskala tudi njegova stara prijateljica Sarojini Naidu, slovit indijski pesnica.

Kompanijski čuvaj ustrelil dečka

Chicago, 22. sept. — Dvanajstletni John Gawlik, ki je z dvema drugima dečkoma pobiral premog v ozadju poslopja na 1136 Hickory st., je bil včeraj ustreljen.

Usodno krogo je oddal John Lechowski, kompanijski čuvaj. Lechowski je priznal, da je oddal tri strele na fante, da jih preplaši, toda ena krogla je zadela Gawlika.

Dečkova mati, njegova dva brata in sestra prejema pomoč od mestne pomožne komisije. Nihče v družini ne dela. Lechowski je bil aretiran in odveden v zapor.

Samomoril kanadskih veteranov

Ottawa, Kanada, 22. sept. — Osem kanadskih brezposelnih vojnih veteranov je skušalo včeraj izvršiti samomor. Dva sta uspela, ko sta skočila v vodo kanala pred parlamentarno palačo. Policija je le s težavo preprečila poskus ostalih, ki so nameravali končati svoja življenja v kanalu. Vseh šest je policija aretirala in odvedla v zapor.

Kljub tej brutalnosti se stavkarji čvrsto bore. Pomaga jim Lawrence Hogan, organizator pleteninarske unije v High Pointu. Plače so tako nizke, da so delavci že pred stavko le stežka živeli. Brez sunanje pomoči ne bodo mogli dolgo vzdržati.

Izgledi brezposelnih v Angliji

Liverpool, Anglija, 22. sept. — Krog štiri tisoč brezposelnih se je včeraj spoprijelo s policijo. Sedem oseb je bilo ranjenih in enajst aretiranih. Brezposelnih so se zbrali pred uradom pomožne akcije in zahtevali večje podpore, nakar je bila pozvana policija in sledila bitka. Demonstranti so metali kamenje na policijo in pri tem razbili več šip železnice.

Vladna kriza na Ogrskem

Premijer Karolyi podal ostavko. Njegov načrt finančne rehabilitacije se je izjavil in vlada izkazuje velik deficit

Budimpešta, 22. sept. — Premijer Julius Karolyi, ki je prevzel vladne vaje v svoje roke pred enim letom, je včeraj demisioniral. Pričakuje se, da ga bo nasledil grof Stefan Bethlen, glavna politična osebnost na Ogrskem.

Padec Karolyijevega kabineta ni prišel nepričakovano. Ko je Karolyi prišel na vladno krmilo, je imel zaslonbo v Bethlenovi združenistranki, ki ima velike večine v parlamentu. Toda bankrotirani kmetje so se pričeli upirati aristokratski vladi in so pri več izrednih volitvah porazili reprezentante vladne stranke. Ta se je začela krhati in Karolyi je bil brez moči.

Bethlen se bo danes vrnil v Budimpešto, kjer bo konferiral z diktatorjem Horthyjem o vladni krizi. Zaradi finančnih škandalov, ki so karakterizirali Bethlenov prejšnji desetletni režim, obstoja dvom, da bi se on dolgo časa vzdržal na krmilu in slučaju, da mu bo poverjena sestava vlade. Bethlen se je gmeril tudi Franciji, ker je bil preveč naklonjen Italiji.

Karolyi očitno ni mogel izvršiti velike naloge, katere se je lotil, ko je prišel na vladno krmilo, kar pokazuje finančno poročilo za fiskalno leto, ki je bilo zaključeno 30. junija. Vladni deficit je takrat znašal \$26,000,900, da bi vlada obremenila l'avkoplačevalce z novimi in težkimi davki. Izdatki administracije so se povečali in država je zabredla v finančno in ekonomsko krizo.

Organiziranje farmarjev v Oklahomi

Kampanja za sodelovanje v stavki v zamahu

Okahoma City, Okla. — (F. P.) — Nad tristo farmarjev zastopajočih 28 okrajev se je udeležilo konference, katero je sklicala National Farmers' Holiday Assn. Glavni govornik je bil Milo Reno, predsednik te organizacije. Na konferenci so bili sprejeti načrti za organiziranje 160,000 farmarjev v Oklahomi.

Reno je v svojem govoru naglasil potrebo farmarjskih organizacij. Citiral je izjave iz Lincolnovih in Jeffersonovih govorov glede pravice do revolte, kadar se ljudstvu godi velika krivica. Opozoril je na kritično situacijo, ki tira farmarja v propast.

Zvezni senator Gore je sledil Renu kot govornik. Prečital je več statističnih poročil, da dokazuje mizeren položaj ameriških farmarjev, ki lezejo v čedalje večje dolgove.

RAZOROŽITVENA KONFERENCA VABI NEMČIJO

Urgira jo, naj pošlje svoje reprezentante v Zenevo.—Litvinov izjavil, da sovetji ne bodo sodelovali, dokler se konferenca ne izreče za resnično razorožitev.—Nemčija vztraja pri svojih zahtevah

Zeneva, 22. sept. — Na večerajšnji seji razorožitvene konference se je razpravljalo o stališču Nemčije, ki zahteva oborožitev enakopravnost.

Predsednik konference Arthur Henderson se je v svojem govoru dotaknil zahtev Nemčije in urgiral, da je potrebna takojšnja akcija, da se pridobi Nemčijo za sodelovanje. Nemčiji je bila potem poslana nota, naj ne bojkotira konference in naj pošlje svoje reprezentante v Zenevo. Nemčija doslej še ni odgovorila na povabilo.

Francija ni uresničila svoje grožnje, ki jo je izrekel ministrski predsednik Herriot, da bo na podlagi 213. točke versailleske pogodbe zahtevala preiskavo tajnega oboroževanja Nemčije. Grožnja je imela namen prisiliti Nemčijo, da bi poslala svoje zastopnike na razorožitveno konferenco, vendar ni napravila tistega vtisa kot so ga Francosi pričakovali.

Včerajšnje zasedanje je končalo klaverno. Maksim Litvinov, sovjetski komisar za zunanje zadeve, je naznanil, da sovjetska vlada ne bo sodelovala pri diskuzijah tehnične komisije, dokler se ne bo konference izreka za načelo aktualne razorožitve. Razočaranje je prispelo do vika, ko je bila ponovno predložena resolucija glede odprave vseh sredstev in priprav za bakteriološko in kemično vojno. O tej resoluciji so se vršile diskusije že na prvi konferenci, toda ugotovilo se je, da je manj učinkovita kot so nekateri domnevali.

Sir John Simon, britski zunanji minister, je vprašal za poročilo, ki so ga sestavili ekspaniti, in se nanaša na prepoved izdelovanja strupenih plinov v mirnem času. Na njegovo vprašanje so mu odgovarjali drugi delegati, ki so zatrjevali, da so arhivi konference natlačeni s poročili izvedencev o tem predmetu.

Berlin, 22. sept. — Vladni krogi so včeraj naznanili, da Nemčija ne bo umaknila zahtev glede oborožitvene enakopravnosti. Poslala ne bo svojih reprezentantov v Zenevo, ako ne dobi zagotovila, da bodo bivši zavezniki razpravljali o njenih zahtevah odprto in odkritosrečno.

Farmarska organizacija zahteva tako visoke cene za poljske proizvode, da bodo lahko krile stroške produkcije. Na konferenci je bil izvoljen eksekutivni komitej, ki bo skušal uresničiti ta cilj.

Kanadsko mesto odpravilo denar

Formiralo je organizacijo, ki je napovedala boj depresiji

Vancouver, Kanada, 22. sept. — V mestu Burnaby se je pričelo novo gibanje pod vodstvom Donalda MacDonalda, ki je sedaj rezultiralo v formiranju organizacije, katere cilj je odprava brezposelnosti in denarja. Prebivalstvo tega mesta je nezadovoljno z obatoječimi razmerami in jih bo skušalo ublažiti na svoj način. Ljudje hočejo biti neodvisni od miloščnosti. Sklepnili so ustvariti več dela, odpraviti denar, vse dolgove pa nameravajo izravnati s delom.

Armada splošne blaginje je ime organizacije, ki je bila ustanovljena pod vodstvom MacDonalda. Armada ima sedaj nad sedemsto članov. Vsak kandidat mora pri vstopu obljubiti, "da bo izpolnil vsako nalogo, katere mu bo naložena, po svoji najboljši moči, da se bo pokoril sklepom večine in ostal lojalen organizaciji in interesom kanadskih državljanov."

Organizacija je bila še inkorporirana in ima šest direktorjev. Noben ne prejema plače. Otvorila je svojo prodajalno in izdala kupone v vsoti \$5,000, ki predstavljajo vrednost delnic.

La Follettova lista poražena v Wisconsinu

Madison, Wis. — La Follettov progresivni privravec na republikanski listi je bil pri primarnih volitvah sadnji tork poražen s približno 100,000 glasovi večine. Kandidat za gubernerja, tovarnar Walter J. Kohler iz Sheboygana, je bil nominiran s okrog 98,000 glasovi večine. Od vseh La Follettovih kandidatov na listi so smagali le kandidati za državnega tajnika in trije za kongresnika. To je prvi poraz La Follettove organizacije na voliču po 40 letih, kar obstoji.

Mandžurija išče priznanje

Objubuje, da bo vzdržala politiko odprtih vrat

Tokio, 22. sept. — Mandžukuo (Mandžurija) je danes naznanila, da je pozvala države, naj priznajo suvereniteto v teku šestih mesecev. Ako tega ne stori, bo tudi ona odklonila priznanje pravic in interesov teh držav v Mandžuriji.

To naznanilo je podal Hsieh Cien-jin, sunanji minister. "Akcija, ki jo namerava podzveti Mandžukuo, se povsem razlikuje od stališča Kitajske, ki se je odločila za odpravo mednarodnih paktov, katere smatra za krivične," je dejal minister. "Mi smo še posvili narode, naj obnove, prijateljske odnose z novo državo, ki jim garantira, da bo vzdrževala politiko odprtih vrat. Sedaj želimo, da tudi one pokazejo svojo odkritosrečnost Mandžukuo. Ako nam to odklonijo, tedaj bomo morali pretrgati stike s njimi."

Kriza ruši domove

Washington. — V zadnjih par letih se je število otrok v sirotišnicah zvišalo za 25%, pravi zvezni otroški biro, ki bazira svoje poročilo na stanje 55 sirotišnic v 17 velikih mestih. Leta 1929 so imele te institucije povprečno 8707 siromašnih otrok na mesec, leta 1930 9548 in lansko leto 10,354.

Nasprotniki socializma so večsili trdili, da bo socializem uničil domove; gleda pa, da bo to delo do določnega opravil kapitalizem.

Očka Cox je suh

Tucumcari, New Mexico. — Zupnik James E. Cox, kandidat za predsednika na listi "stranke brezposelnih," je v sredo naznanil, da ne more nadaljevati svoje volilne kampanje, ker ni mogoče več denarja. S Coxom vred potuje deset njegovih pristavev.

ZELEZNIČARJI V BOJU PROTI REDUKCIJAM

Izgledi kažejo, da bodo pogajanja trajala več mesecev

Washington, D. C. — (FP) — R. Whitney, načelnik Asociacije eksekutivnih uradnikov železniških bratovščin, je sklical sejo članov te organizacije, na kateri se je razpravljalo o redukciji mesece za dvajset odstotkov, ki jo zahtevajo magnati. Na tej seji so voditelji železničarjev naglašali dejstvo, da kompanije ne bodo mogle legalno umeljati redukcij, dokler ne premagajo številnih ovir.

Watson-Parkerjev železniški zakon namreč določa posredovanje in arbitražo predno more ena ali druga stran isdati ultimatum. Sicer je res, da zakon ne predpisuje nikake kasni glede kršitve teh določb, kar je pokazal slučaj Harvey Coucha, ki je bil nedavno imenovan v odbor rekonstrukcijske finančne korporacije. Couch je totalno ignoriral zakon, ko je samovoljno znižal mesece železničarjem na njegovi Louisiana & Arkansas železnici. Toda veliki železniški sistemi ne bodo storili tega, kar je Couch napravil na svoji mali železnici. Ako se ne bodo držali določb, ki jih predpisuje zakon, se bodo izpostavili nevarnosti stavke in vladne intervencije. Ker mnoge železnice dolgujejo velike vsote vladni korporaciji, bo ta, pasila, da ne bodo trošili denarja za rasbljanje unij. V tem primeru bi tudi kongres posegel v afero.

Zvezni odbor za izravnavo spоров med železničarji in kompanijami ima samo pet članov, zakon pa določa separate posredovalne procese s vsami železniškimi strokami, ki imajo individualne pogodbe s kompanijami. V prvi razred spada 180 železnice, kar pomeni, da bi moral odbor rešiti najmanj 80 separatnih preiskav. Ker ima odbor samo pet članov, bi ne mogel voditi vseh preiskav istočasno. Razumljivo je, da bi te preiskave trajale več mesecev.

Gotovo je, da bo izid predsedniških volitev vplival na stališče železničarskih unij, daš je sedaj odločno nasprotujejo redukcijam. Železničarji so prepricani, da jih hočejo magnati prisiliti, da bi morali samo oni nositi posledice ekonomskega poloma. A. O. Wharton, predsednik Mednarodne asociacije strojnikov, je dejal, da je kapitalistična železnica močno napihnjena, in da bodo morali biti tudi lastniki delnic in vrednostnih papirjev zadovoljni s manjšimi profiti; kajti železniški delavci so že doprinesli svoje delo.

Thomas komentira volitve v Wisconsinu

New York, 22. sept. — Norman Thomas, predsedniški kandidat socialistične stranke, je včeraj odpotoval v Chicago. Dejal je, da upa, da bo pridobil La Follettovo skupino, ki je bila pravkar poražena pri primarnih volitvah, v svoj tabor. "Prisilati La Folletta bi sploh ne smeli biti v republikanski stranki," je dejal. "Toda to je dokazuje moronski značaj ameriškega življenja. Kadar se razjezi nad klopotače, potem adoptira strupenega gada."

Thomas meni, da bo mnogo La Follettovih progresivcev glasovalo za Roosevelta pri novembarskih volitvah.

Capone proti pomlajenju

Atlanta, Ga. — Te dni je Al Capone, čikaški butlegarski in gangsteri kralj, vložil po svojih odvetnikih prošnjo za izpustitev iz ječe. V prošnji navaja celo vrsto tehničnih razlogov, da on ni kriv prestopka, na podlagi katerega je bil obsojen v enajstletni zapor. Capone je v zaporu že od zadnjega maja.

Novi demonstracija brezposelnih delavcev pred mestno hišo v New Yorku.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LISTINA SLOVENSKE NARODNE POOPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) in Kansas \$2.00 per year...

Subscription rates for the United States (except Chicago) in Kansas \$2.00 per year...

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Number on file, kar ima stik s Helms: PROSVETA

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglasju, na primer (Avg. 21, 1932), poleg vsakega besedila na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poslano besedilo. Poslovje je praviloma, da se vam list ne pošlje.

Kaj naj doseže reven farmar?

V državi Montani je ogromna farma, največja v Združenih državah, ki obsega čez stotisoč akrov zemlje. Lastnik tega farmskega kolosa je Thomas B. Campbell, ki velja za enega največjih strokovnjakov v farmarstvu v Ameriki.

Te dni pa čitamo v listih, da je Campbell pravkar dokončal leten na svoji farmi v Montani. Njegov letošnji pridelek je eden največjih v zgodovini njegove organizacije, stroški tega pridelka pa so najnižji, odkar obratuje farma, kljub temu je Campbell naredil izgubo.

To se bodo v Moskvi smejala, ko bodo čitali to vest. Strokovnjak prve vrste in z energično privatno iniciativo, kateremu ne manjka kapitala in lahko tekmuje s komurkoli v Ameriki, rezultat pa je polom! Tako je privatni kapitalizem "sfiksa" največjega farmskega kapitalista v Ameriki.

Zdaj pa pomislite na male farmarje, na take, ki imajo največ po par sto akrov obdelane zemlje! Na take, ki so prej delali v tovarnah in rudnikih pa so končno vtaknili prihranke mnogih let v farmo z namenom, da si bodo "delali življenje" na stara leta!

Naj pridelujejo kar hočejo: pšenico, oves, koruzo, krompir, sočivo, sadje, grozdje. Stroški malega farmarja so sorazmerno večji kakor velikega in na lastno delo mora kar pozabiti, vzlic temu ne more pokriti izdatkov. Odkod bo vzal denar, da plača davke, obrestil od dolga? Odkod za obleko, gasolin — če ima kak polomljen avto in traktor — in popravilo poslopij ter opreme?

Med vaako krizo priporočajo brezposelnim delavcem: "Back to the farm!" (nazaj na farmo). To je že stara pesem. Krik pa ni nikdar zaman; zmiraj jih je dovolj, ki poslušneje. Nato pride sleparska prosperiteta, ki traja nekaj let, tedaj pa promotorji in bankirji, katerim so farmarji zadolženi, poberejo vsa pridelek, in če to ni še dovolj, jim poberejo še farme in živino ter jih poženejo nazaj v mesta.

Za časa depresije velja krik "Back to the farm!" za časa prosperitete pa "Back to the city!" Tako se bedna masa vedno seli iz mest na farme, s farm nazaj v mesta — gredoč jih pa neprestano odirajo v mestih kakor na farmah, na farmah kakor v mestih. Mali farmar, ko je še delavec in delavec, kadar je farmar, navadno izgubi vse v tej blazni igri. Ne prenehoma ga ženejo pred seboj in se pasejo ob njegovem delu in produktu.

To se trajno godi po vsej Ameriki. Naj bo na demokratskem jugu, naj bo na republikanskem severu, naj bo na vzhodu ali zapadu — povsod vidimo na pohodih armado siromakov, delavcev-farmarjev in farmarjev-delavcev, za njo pa krdele človeških volkov, ki gonijo prve sem in tja, sem in tja, sem in tja kakor hordo kozlov — ne kozlov, kajti kozli imajo navadno zvite rogove — kakor hordo ovac v klavnico.

Yes, ameriški mali farmarji in industrijski delavci so kakor ovce. Velika masa jih je, a vedno jih lahko našeneš kamor češ.

Zdaj se bližajo volitve. Ali jih vidite? Vidite milijone ovac, kako tečejo pred Rooseveltom, da zamenjajo volkove? Enega volka bodo pustile na planem in drugemu bodo odprle vrata — in to bo izprememba!

Delavci in mali farmarji se morajo organizirati! Organizirati politično, strokovno in gospodarsko! To je njihova edina pot do rešitve.

(Nadaljevanje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Po svetu

Bridgeport O. — Na 8. sept. sem se napolil v Sharon, Pa. Pripraviš v Girard, so mi povedali, da gredo v Akron na shod, na katerem je govoril Norman Thomas. Seveda sem bil takoj za to. In res smo šli: John Tancek, William Galetti, Frank Verbič in soproga in M. Selak. Ko dospemo na lice mesta, je bila že skoro velika Akron Armory hala polna. Shod je otvoril in mu predsedoval sodr. Bessemer. Nato je govoril sodr. Joseph Shartz, kandidat za gubernerja na soc. listi.

Predstavljen je bil Norman Thomas in nastal je velik aplavz. Dosti sem že čital o njem in sedaj sem ga osebno videl in slišal. Ni čudno, da stranka napreduje pod tako izbornim delavskim voditeljem. Oriasel je program stranke. Navdušenje je bilo veliko, seveda pitanje od komunistov tudi. Ampak so se hudo diskreditirali. Kajti, posebno na eno vprašanje, ko je Thomas velel, da naj ga prvo sami pojasnijo, je bil molk. Seveda ga je on potem dobro raztolmačil. Ampak tega shoda ni so imeli poguma razbijati; ako bi ga poskušali, ne vem kaj bi bilo, ker domačini so vsi za Thomasa.

Soc. klub v Akronu se je šele v feb. organiziral in danes je v Akronu velik soc. val. Bil bi tu di pri nas ali finance nas držke ne moremo dobiti govornikov, ker smo vsi brez dela. Vendar pa gre tudi tukaj naprej. Bomo imeli še en shod pred volitvami, to bo 29. okt. zvečer. Po shodu bo ples in kot se čuje bo igral Bergantov družinski orkester — oče in 4 hčerke. Področnosti bodo še poročane.

Na 14. sept. sem se udeležil shoda v Girardu, na katerem sta govorila Joško Oven in Charles Pogorelec. Shod je bil precej dobro obiskan, posebno s "bilo dobro zastopane naselbine Sharon, Warren in Youngstown. Videl sem tudi starega somišljenika Modica iz Warrens. On dobro spodbuja tamkajšnje rojake. Le naprej! Zakaj ni bila dvorana polna, ne vem. Da bi bil kak strah, je neumnost. Kajti vsak državljan ima svobodo posejati shode in je naša dolžnost, da se jih udeležimo. Vačeno je shod navedil dober vtis. Drugi dan sem slišal, da so govorili, da takih shodov in govornikov kot je Joško Oven je še treba v Girard.

Treba se je pripraviti. To varne zapirajo in se ne ve ali bo drugi dan delal ali ne. Pod vlado kot jo imamo, je treba preuredbe. Napredne liste se dobi v vsaki slov. hiši v Girardu, kar je posnemanja vredno.

Drugi dan smo našega krojača Joškota odpeljali v Barberton k sodr. Jankoviču, ker je tisti večer bil shod v slov. dvorani.

Kot je poročal sodr. Oven, je imel povsod dobro udeležbo, po državi Pa., kjer je bil na govorniški turl. To je dobro znamenje, vendar je pa še dosti naših ljudi, ki se ne razumejo pomena socializma; sprejedali bi, ako bi se udeležili shodov in čitali liste kot sta Prosveta in Proletarec. Ako mislite, v tej kritični dobi, da je kateri drugi list na vaši strani, se motite. Vsi listi dobro vedo, da ni druga realitve kot v soc. stranki, pa delujejo proti, in to je tudi proti vam, namesto da bi vam povedali resnico. Ali so potem delavski? Ne!

Joseph Smoy.

O shodu in drugem

Barberton, Ohio. — Na 15. sept. smo imeli shod, na katerem je govoril sodrug Joško Oven.

Prvič naj omenim to: ako bi imeli več takih govornikov kot je sodrug Oven, potem sem prepričan, da bi savel drugičen duh med slovenskimi delavci v Združenih državah. Govoril je eno uro in pol, pa še ni bilo dosti — nam vsem je bilo prekratko, tako vsaj sodim. Vsačega, katerega vprašam, kako se mu je dopadlo, mi odgovori, da bi ga poslušal kar naprej. Tolk o tem.

Brata Johnny in Frank Spelich sta zaigrala par komadov na harmoniko, pa ne mislite, da sta to kakšna velika hrusta, pač pa še prav mala junaka. Eden je star šele 7 let, drugi pa 9 let. Pa kako jo znata fino urediti, tako da bi človek kar poskočil in se zavrtel. Priporočam vsem, ki se mislite poročiti, da ju povabite na ženitovanje.

Nato so zapeli naši fantje, to je pevsko društvo "Javornik," nekaj prav krasnih pesmi, in to brezplačno. Le tako naprej! Ne boste pozabljeni; od kluba, milim, vam bomo priskočili na pomoč v enem ali drugem oziru. Kjer je sloga, tam je napredek. Le tako se lahko pride do skupnega napredka, ki nam ga je tako potreba.

V bližnjem Akronu je govoril Norman Thomas na 8. septembra. Koliko koristnega je on povedal, se ne da popisati na kratko. Ogledal si je stroje v Good-year tovarni, v kateri izdelujejo obročce za avte in tudi zepeline dela dotična kompanija. On je rekel, da bi tisti stroji, ki so tako lepi, producirali blago za splošno ljudsko korist, potem bi bili še dosti lepši kakor so sedaj. Sedaj so last samo par oseb, katere imajo ves dobiček od njih. Kdaj bo delavstvo vzelo etiste besede na znanje, katere je izrekel Karl Marka: "Delavec cellega sveta, združite se!" Kolikokrat so bile že izrečene! Milijonkrat in še več.

Delavci in delavke, stopimo v vrste naprednega delavstva in delujmo naprej, da se bodo enkrat urednice omenjene besede.

Naj še omenim, da socialistični klub obdržava svoje seje vsako drugo nedeljo dopoldne v dvorani društva "Domovina" ob 10. dopoldne. Rojaki in rojakinje, pridite in postanite člani v vašo lastno korist in vaših otrok. Čim več nas bo, tem bolje bomo napredovali in hitreje prišli do cilja, katerega vsak zaveden delavec težko pričakuje.

Hvala vsem, ki ste bili na shodu in pomagali, da je tako lepo vse skupaj uspelo!

Za kljub št. 232 JSZ:

John Jankovič.

Poročilo iz Sharona, Pa.

Bridgeport, O. — Na 9. sept. sva se s sod. Tancom iz Girarda podala v Sharon, Pa., ker ni od tam daleč. Ustavila sva se pri predsedniku društva SNPJ F. Kramarju. Tam so zelo slabe delavske razmere. Prišel je pogovor, ako bi se mogel organizirati soc. klub. "Poskusite," je bil odgovor, "mogoče bo šlo, saj druge pomoči itak nimamo!"

Potem sva šla k par rajakom, ki so bili vsi zadovoljni. Ukrenili smo, da priredimo sestanek drugi večer. Peljal sem sodr. Taneka domov. Prepočil sem pri A. Selaku in drugi dan sem šel nazaj. Naročili smo večini rojakov, da pridejo zvečer v Slov. dom. In res so se odzvali. Predsedoval je F. Kramar. Po enourni diskusiji so prišli do zaključka, da se klub ustanovi. Pristopilo je takoj 9 članov in ena članica. Ampak sodrugi so rekli, da tam je za klub dober izgled in da bo v kratkem podvojen v članstvu.

Tajnikom je bil izvoljen Joseph Godina, mlad mož, ki bo še lahko dosti storil za pokret. Po sestanku smo imeli pogovore še pozno v noč. Kdo bi se ne razgovarjal s tako prijaznimi rojaki kot so v Sharonu in Farwellu! Šli so mi na roko Joseph Germ, Louis Žičkar in Mike Gorenc. To je pri agitaciji. Stanoval sem ves čas mojega bivanja pri Mike Gorencu. Težko sem se ločil od njih. Njegova soproga je razumna žena. Pravi tip delavske žene. Oba sva pohajala eno šolo. Ker malokdaj pridem v stiko z ožjimi rojaki, smo si imeli seveda dosti povedati. Hvala jim! Želim, da se kaj kmalu zopet vidimo.

Pri agitaciji bi človek v teh slabih razmerah ne pričakoval tako velikega uspeha. Seveda, izrek "lepa beseda lepo mesto najde" je vedno na mestu. Dobil smo 18 novih naročnikov. V Sharonu imajo lep Slovenski dom, soc. klub, več podpornih društev, med katerimi je SNPJ na prvem mestu, in pevski zbor. Je še mlad, vendar je že večkrat nastopil tudi v drugih naselbinah. Bil sem na vaji, ki se mi je zelo dopadla. Mlada dekleta, tukaj rojena, so prepevala lepe slovenske pesmi. Učitelj (tudi tukaj rojen) toži, ker ne more izgovarjati naših besed, drugače ima fin nastop. Ako boste skupaj držali, boste imeli dober zbor. Moči imate izborne in priliko za pouk tudi. Treba je poguma, držati skupaj kot eden in potrpljenja, pa bo šlo. Petje vzame čas. Ako boste vse premagali, bo naselbina Sharon prišla v politično in kulturno delo, da bo prekašala marsikatero naselbino.

Želim vam napredka v vseh ozirih! Držite se na političnem kot kulturnem delu in imeli boste uspeh! Želim, da se zopet snidemo kmalu v prijateljskem duhu, kot smo se za časa mojega bivanja med vami. Teško sem se ločil od vas, pa usoda sedanjega krivičnega sistema to zahteva. Upajmo, da pride čas, ko zmaga proletarijat.

Na klubovi seji v Bridgeportu dne 18. sept. se je razmotrivalo delo kluba v preteklosti in naše naloge v bodočnosti. Stopila je zopet ena mladenka in klub. Ker smo že toliko žrtvovali, da storimo svojo dolžnost, posebno za zadnji shod, ki nas je stal \$66, zato priredimo še enega tik pred volitvami. To bo 29. okt. zvečer. Govoril bo Carlon Foltz in drugi. Po shodu bo plesna zabava, na kateri bo igrala dobra godba. Vstopnina bo 25c za moške in 15c za ženske. Nastopil bo tudi pevski zbor. Vrši se v dvorani na Boydsvillu, Bridgeport.

Ker članstvo vidi porast in napredek stranke, ker hočemo še v bodoče vršiti delo za osvoboditev delavstva iz mizerije, v kateri se nahajamo; ker je to zadnji shod pred volitvami, in ker se zavedamo, da delamo pošteno delo ne osiraje se kdo je kdo ali na verska prepričanja, je naše geslo: naprej do zmage iz meznega suženjstva! Zato apeliramo na vse zavedno delavstvo, da se tega shoda in zabave udeleži. Oni, ki se strinjajo z načeli soc. stranke, naj pristopijo v klub, ki ima seje vsako tretjo nedeljo ob 10. dopoldne.

Novi župan mesta New Yorka, Joseph V. McKee, ki je nasledil odstopivšega Jima Walkerja.

Ne pozabite na 29. okt. zvečer! Začetek ob pol osmih zvečer. Za odbor:

Joseph Smoy, tajnik, John Rebel, Louis Gorenc, Joseph Škoff, F. Blatnik in F. Matko, organizatorji.

Poročilo o shodu in zahvala

Nanticoke, Pa. — Da se nisem še precej časa nič oglašil v Prosveti, je bila vzrok bolezen, tekem katere so me mnogi prijatelji obiskali v bolnici v Scrantontu, ki je bila zame prava jetnišnica. Iskrena hvala vsem, ki so se trudili, da so mi olajšali stanje, tako tudi za številne obiske ter darila. V bolnici sem bil dolgih 17 tednov. Moja dividenda je, da sem oselepal na levo oko. To je vse kar sem dosegel radi nenasitnega kapitalizma, ki mu je le za profit, po 30 letnem garanju.

Na 11. sept. se je vršil shod v Forest Cityju, na katerem je govoril Joško Oven. Otvoril ga je s. A. Zaitz, ki je v kratkih besedah razložil pomen shoda, nakar je predstavil Ovna, kateri je v jedrnatih besedah obrazložil današnji položaj ter delo starih strank, ki sta zvesti deliki kapitalizma. Zaključil je, da je edina pomoč za vsakega delavca, ki se želi otresti moderne suženjstva, da pristopi v socialistične vrste ter da na volilni dan dne 8. novembra odda svoj glas delavskim kandidatom soc. stranke. Treba je priznati, da je Oven resnično dober govornik, ki zna porabiti humor, kar seveda dobro vpliva na občinstvo. Le žal, da se ljudstvo ni v večjem številu odzvalo vabilu, posebno še, ker je bila prosta vstopnina.

Od okrog štiristo slovenskih družin bi se lahko pričakovala večja udeležba, toda mnogo jih je še, ki imajo napačno pojmovanje o našem delavskem gibanju, češ, da smo socialisti nekaki peklenski. Po shodu, ki se je v lepem redu zaključil, se je vršila domača zabava in ples. Obemem se najikrenejše zahvaljujem vsem, ki so mi bili naklonjeni, ko sem bil v Forest Cityju, posebno pa Rataičevim, Povhetovim, Zajčevim in drugim za gostoljubnost. Naše žene so pokazale, da se zanimajo za delavsko gibanje, za kar jim gre vse priznanje.

Delavci-trpini, glejmo, da iz sedanje bridke izkušnje mizerij in tavanja napravimo zaključke, da bo delavske gibanje poraslo ter da se bo pojačalo na vseh krajih. Na 8. novembra pa vsi kot eden glasujemo za soc. kandidata. Ako bomo vsi tako storiili, nam ne bo žal. Naj pripomnim, da ni bilo na shodu nobenih pitanj. Želim Ovnu obilo uspeha po vseh ostalih naselbinah, kjer bo obdržaval shode.

Henrik Pečarič.

Reporterji počastili Glasforda

Washington, D. C. — General Pelham D. Glassford, superintendent washingtonske policije, se je odzval povabilu in se udeležil banketa, katerega mu je priredil v počast Klub časopišnih poročevalcev, ker je povedal resnico glede evikcije vojnih veteranov. Glassford je javno zanikal trditve v poročilu zveznega justičnega tajnika, da je policija zahtevala federalne čete proti veteranom, in druge trditve, katere so podajali tajnik Hurley, predsednik Hoover in general MacArthur.

Bivši mehlički predsednik Rubbo, zroč v kamero, ko je objel mehličkega konzula ob svojem rojstvu v San Diego, Cal. Rubbo je bolan in je odšel v Združene države na odmor.

Novi župan mesta New Yorka, Joseph V. McKee, ki je nasledil odstopivšega Jima Walkerja.

Ne pozabite na 29. okt. zvečer! Začetek ob pol osmih zvečer. Za odbor:

Joseph Smoy, tajnik, John Rebel, Louis Gorenc, Joseph Škoff, F. Blatnik in F. Matko, organizatorji.

Poročilo o shodu in zahvala

Nanticoke, Pa. — Da se nisem še precej časa nič oglašil v Prosveti, je bila vzrok bolezen, tekem katere so me mnogi prijatelji obiskali v bolnici v Scrantontu, ki je bila zame prava jetnišnica. Iskrena hvala vsem, ki so se trudili, da so mi olajšali stanje, tako tudi za številne obiske ter darila. V bolnici sem bil dolgih 17 tednov. Moja dividenda je, da sem oselepal na levo oko. To je vse kar sem dosegel radi nenasitnega kapitalizma, ki mu je le za profit, po 30 letnem garanju.

Na 11. sept. se je vršil shod v Forest Cityju, na katerem je govoril Joško Oven. Otvoril ga je s. A. Zaitz, ki je v kratkih besedah razložil pomen shoda, nakar je predstavil Ovna, kateri je v jedrnatih besedah obrazložil današnji položaj ter delo starih strank, ki sta zvesti deliki kapitalizma. Zaključil je, da je edina pomoč za vsakega delavca, ki se želi otresti moderne suženjstva, da pristopi v socialistične vrste ter da na volilni dan dne 8. novembra odda svoj glas delavskim kandidatom soc. stranke. Treba je priznati, da je Oven resnično dober govornik, ki zna porabiti humor, kar seveda dobro vpliva na občinstvo. Le žal, da se ljudstvo ni v večjem številu odzvalo vabilu, posebno še, ker je bila prosta vstopnina.

Od okrog štiristo slovenskih družin bi se lahko pričakovala večja udeležba, toda mnogo jih je še, ki imajo napačno pojmovanje o našem delavskem gibanju, češ, da smo socialisti nekaki peklenski. Po shodu, ki se je v lepem redu zaključil, se je vršila domača zabava in ples. Obemem se najikrenejše zahvaljujem vsem, ki so mi bili naklonjeni, ko sem bil v Forest Cityju, posebno pa Rataičevim, Povhetovim, Zajčevim in drugim za gostoljubnost. Naše žene so pokazale, da se zanimajo za delavsko gibanje, za kar jim gre vse priznanje.

Delavci-trpini, glejmo, da iz sedanje bridke izkušnje mizerij in tavanja napravimo zaključke, da bo delavske gibanje poraslo ter da se bo pojačalo na vseh krajih. Na 8. novembra pa vsi kot eden glasujemo za soc. kandidata. Ako bomo vsi tako storiili, nam ne bo žal. Naj pripomnim, da ni bilo na shodu nobenih pitanj. Želim Ovnu obilo uspeha po vseh ostalih naselbinah, kjer bo obdržaval shode.

Henrik Pečarič.

Reporterji počastili Glasforda

Washington, D. C. — General Pelham D. Glassford, superintendent washingtonske policije, se je odzval povabilu in se udeležil banketa, katerega mu je priredil v počast Klub časopišnih poročevalcev, ker je povedal resnico glede evikcije vojnih veteranov. Glassford je javno zanikal trditve v poročilu zveznega justičnega tajnika, da je policija zahtevala federalne čete proti veteranom, in druge trditve, katere so podajali tajnik Hurley, predsednik Hoover in general MacArthur.

Bivši mehlički predsednik Rubbo, zroč v kamero, ko je objel mehličkega konzula ob svojem rojstvu v San Diego, Cal. Rubbo je bolan in je odšel v Združene države na odmor.

Fiziologija sladkanja

Kakor znano, pridobiva naše telo potrebne energije z gorenjem nekkih hranil, med katerimi vsebujejo sladkorna večinoma trikrat, dobra čokolada pa celo štirikrat toliko zgorilnih vrednot kakor n. pr. meso.

Po vsej priliki je s tem v zvezi, da imajo otroci tolikšno nagnjenje do sladkarij; otroški čut sluti tukaj nekaj, česar ne vidi noben razum zrellih ljudi. Kajti nihče ne potrebuje toliko energij, kolikor otrok. Ne glede na njegov razvoj, na njegovo rast vlada v njegovem organizmu obrat na vso paro. V šolskem razredu še gre, ker prihtika učitelj prst na varnostno zaklopnico, toda komaj se ure pouka končajo, sledi izbruh delavnosti, ki neznanako povečuje potrebe. Če zadostuje možu, ki opravlja svoje vsakdanje delo, nekaj čez 3000 kalorij na dan, tedaj potrebuje šolarček do 5000 kalorij. In sicer ne samo za svoje delovanje v šoli, na cesti in razgrajanje: celo v spanju je toplotna produkcija dečku in dekletu v razmerju s težo neizmerno večja nego pri oetu in materi.

V zvezi s to večjo potrošnjo si otrok upravičeno in smotreno išče potrebnih dohodov, aurovin, tam; kjer jih dobi v najbolj koncentrirani in najcenejši obliki: iz sladkarij. Da imajo te vrhu vsega še dober okus, s tem se pač mora zadovoljiti.

Deca torej ni tako neumna, ko izdaja vsak cent za sladkarije; čisto razumen nagon je tira k sladščičarju.

A tem bolj nerazumno je videti neko drugo vrsto ljubiteljev slaščic, odraslih, še preveč odraslih ljudi: tolaščakov. Čeprav se zdi, da so zanje nalašč izumili besedo o "sladkem strupu", opažamo baš pri tolaščakih tisto pozečenje po bonbonih in pralinah, ki jih dela čedalje debelejšje.

Kaj tira te ljudi, da se vedejo kakor večje, ki letijo v svetiljko? Ali res samo pomanjkanje pameti in šibkost značaja? Prof. dr. Bergmann, berlinski klinič, je rešil njihovo čast. Ne nespamet, ne slabost, ampak globoki biološki vzroki delajo debeluhe sladkosnedce.

Pri njih se pretakajo ogljikovi hidrati hrani hitreje nego pri normalnih ljudeh v skladišča tolašče in s tem se izgube za splošno cirkulacijo v organizmu. Za vsakdanje potrebe telesa ne preostaja dovolj hranila. Tolaščak umira od glada tako rekoč pri polnih zalozah. Vedno je lačen. Kajti tolašča se nabira vedno drugje, nego bi morala; ne ustvarja dela in ne nasiča. Tolaščak ni samo zato debel, ker je sladkosneden, temveč marsikateri je sladkosneden, ker je debel.

Tedaj, milostiva gospa, če nosi vaš soprog nazivce preveč izraziti polni liniji, vedno čokolado v žepu, vzemite mu jo, toda ne jezite se še nanj zaradi tega!

Borba proti rumeni mrzlici

V Braziliji obstoji že tri leta polk, ki mu je naloga boriti se proti rumeni mrzlici. To bolezzen povzroča še ne natančno znan mikroorganizem, ki ga prenaša majhen kornar. Direktnega okuženja od človeka do človeka ni, toda številno žrtev rumene mrzlice je v tropikih deželah ogromno.

Brazilski polk za uničevanje te mrzlice vzdržuje s 60 odst. Rockefellerjeva ustanova, s 40 odst., država. Vojaki so uniformirani, toda oboroženi z dolgimi lestvicami in brizgalicami. Po močvarah, počasnih rekah in vodovodih ter mlakah uničujejo komarje zalego z mešanico iz krizantemovega olja in petroleja, ki je hitro usmrtil. Po vseh sumljivih vodovjih zarezajo tudi neko ribico, ki je sila požrešna na komarjeve zalego. Mnogi se hitro in doseže zaradi svoje neznanosti najbolj skrite kotičke. Dočim so prej v Rio de Janeiru kjer tabori del tega polka, zaznamovali vsakih par let večje in manjše epidemije rumene mrzlice, ne beležijo v zadnjih letih zaradi nje nobenega smrtnega primera več.

Pasja steklina proti paralizi

Italijanski zdravnik prof. Tommasi v Palermo je začel zdraviti paralizno s pasjo steklino, odroma s serumom zoper pasjo steklino. Na to nenavadno postopanje ga je privedlo dejstvo, da se trup pasje stekline in seveda tudi njegov protistrup naseli predvsem v možgane in hrbtenični mozeg, kjer je tudi sedež paralize. To sosedstvo bi lahko vedlo do tega, da bi serum zoper steklino ugodno učinkoval tudi proti paralizi.

Ze prvi poskusi so mu dokazali, da se ni smotilo. Lažje primere je ozdravil brez nadaljnje, v težjih primerih je dosegel vsaj prehodno izboljšanje, ki mu je pripravilo tla za sledečo obravnavanje z arzenom in bismutom. Pacienti občuti po cepljenju nobenih motenj, temperatura se mu ne zviša in škodljivih posledic ni nobenih. Dr. Tommasi pa pravi sam, da njegova metoda ni tako učinkovita kakor metoda z injiciranjem malarije ali z ultrakratičnimi valovi. Pač pa je v specialnih primerih zelo uporabna.

(Nadaljevanje iz 1. kolone.)

Štirideset milijonov delavcev in trideset milijonov malih farmarjev, krepko organiziranih v vseh treh vejah, lahko prevzame kontrolo nad deželo v svoje roke in jo upravlja zase! Dokler tega ne dosežemo — ne bo rešitve iz depresij, polomov, bankrotov, izkoriščanja, zastojnega garanja, splošne mizerije in vednega "trempanja" iz mest na farme in nazaj.

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije.)

REDUKCIJE V RUDARSKIH REVIRIH

Apnenice v Zagorju počivajo — 70 delavcev na cesti

Ljubljana, 6. sept. 1932. V Zagorju ob Savi ima Trboveljska premogovna družba poleg rudnika tudi več apnenic in kamnolomov, kjer pridobivajo in izgo apnenec v apno. V teh kamnolomih in pri apnenicah je uslužbenih skupaj blizu 70 delavcev. Te dni pa je prišla vest, da bodo apnenice pogasili. Družba trdi nesmiselno laži, da ima z apnenicami izgubo, ko je vendar izkupiček za apno dosegal težke milijone. Toda ukaz je ukaz: v kamnolomih so ustavili dela ter so delavci ostali doma, za nekaj dni pa so se ostali na delu delavci pri pečeh, da sežgo apno. Potem ostanejo tudi ti doma. Tako je Trboveljska premogovna družba vrgla v Zagorju skup 70 družinskih očetov na cesto.

Obenem pa izvaja družba še druge zločinske stvari: družba ima tudi svojo prodajalno, tako zvani rudniški konzum (po domače "gverk"), kjer lahko kupujejo rudarji vse potrebščine in jim za nakup kar odbijejo pri plači. Res da mnoge družine nakupijo več, kolikor pa znese plača, toda izmed vseh prodajalcev v kraju je rudniški konzum pač najbolj siguren, da ne bo oškodovan od nakupovalcev. Kakor hitro bodo rudarji bolj zaposleni, jim bodo lahko dolgeve kar pri plači odrgali. Tega jamstva za povračilo druge trgovine nimajo in vendar privatni trgovci se zmerom rudarjem kreditirajo, posebno Konzumno društvo, ki so si ga soc. rudarji sami ustanovili in ga že dolgo vrsto let vodi nad vse spretni stari zadržnik Melhijor Čobal. Rudniški konzum pa ne mara rudarjem kreditirati več. Kakor hitro se kateremu članu nabere nekaj dolga, mu ustaviyo kredit. Pri rudniškem konzumu znaša dolg rudarjev okrog 175.000 Din, toda kakor hitro bodo rudarji bolj zaposleni, bo rudniški konzum prvi prišel do poravnane terjatve. Dolgovi pri privatnih trgovcih niso nič manjši in vendar ti še zmerom kreditirajo vsem rudarjem, ki jih poznajo, da imajo dobro voljo plačati ob prvi priložnosti, zdaj pa da ne morejo.

Neurje nad Belo krajino. — Pred nekaj dnevi so se po dolgotrajni suši privlekli na belokrajinsko nebo črni oblaki, obetajoči dež usahljenim vinogradom in ožrganim poljem in vrtovom. Suša je dosegla višek: primanjkovalo je celo pitne vode, grozdje je ovenelo, v kmetih je bil strah, da bo vsa letina šla k hudiču. No, pa je le prišlo do naliva, čeprav skoroda prepozno. Toda med nalivom je treskalo in vihar je divjal ter pravrčal drevesa, prevračal kozolce in napravil mnogo škodo. Kar 18 krat je tresčilo v metliški transformator in Metlika je bila vsa noč in ves dan brez elektrike. V Jurjevem ob Kolpi je strela tresčila v neki hlev ter ubila vola. Povsod je treskalo, a k sreči strela niso zažigale. To je bilo pred dnevi. Dežja ni bilo mnogo, bilo ga je za zemljo premalo. Dne 4. septembra pa ga je bilo spet nekaj, topot brez hudega neprja.

"Mokra" Ljubljana. — Ljubljana se zmerom precej pije. Ohup v človeku se je povečal, cena vina je padla, pa se tako človek in alkohol bolj pogostokrat najmeta. Konzum alkohola se v primeri s prejšnjimi leti ni dvignil, a tudi nazadoval ni. V prvi polovici leta 1932 so v Ljubljani popili 22.407 hektolitrov alkoholnih pijač. Izredno velik je konzum vina. Potočili so ga v teh šestih mesecih 1.714.013 litrov, torej ne mnogo manj od 2 milijonov. Če računamo ceno vina povprečno na 10 Din, je Ljubljana samo za vino izdala okrog 17 milijonov Din. Tudi žgane pijače so precej, okrog 1400 hektolitrov. Ruma in likerjev okrog 200 hl. Dočim je Ljubljana v prvih šestih mesecih potrošila za vino okrog 17 milijonov Din, je potrošila za mleko le okrog 8 milijonov. Čudno razmerje, kajne? To nakazuje obenem tudi raz-

veda v I. razredu: 350! Na II. realni gimnaziji (na Poljanski cesti) je vseh dijakov vpisanih 1006 (v prvem razredu 244), na klasični gimnaziji pa je vseh vpisanih dijakov 835 (v prvem razredu 231). Skupno je torej v treh ljubljanskih gimnazijah 3407 dijakov in dijakinj — kar je vsekar ogromno število.

Tepež z orožniki in županom. — V težkem položaju se nahajajočim vinogradnikom je vlada pomagala nekoliško s tem, da so jim dovolili prodajati vino tudi na drobno komurkoli, vendar pa ne izpod 50 litrov. Vinogradniki sme z vinom svojega pridelka komurkoli ter komurkoli prodati najmanj 50 litrov. Ker so vsi vinogradniki res v hudih stiskah, se obilo poslužujejo te pravice ter vozijo vino na vse strani in v vse vasi. Prodajajo ga zelo poceni in ga zato tudi lahko prodajo. To pa je spet v veliko škodo gostilničarjem, ki plačujejo visoke davke in ne morejo prodajati vina po tako nizki ceni kakor vinogradniki sami. V Cirkoveh na Dravskem polju pa je prišlo pri taki vsaki prodaji do incidenta z oblastjo. Tja je pripeljal neki vinogradnik iz Velikega Okčja polovnjak vina, ustavlil voz sredi vasi ter začel vino prodajati in sicer prav na drobno: po litrih in štefanjih. To se pravi, vinogradnik je ob svojem vozu otvoril kar nekako gostilno. Točil je po ceni, pa so se naglo nabrali kmetje okrog voza ter pili vino, ki ga tamkaj ni tako ceneneja. Okrog 50 pivcev je popivalo pri vozu. Opijanili so se že, ko so nenadoma dospeli žandarji in župan ter hoteli zapleniti vino, ki ga lastnik ni prodajal po predpisih. Kmetje pa so se oponeali, naskočili so orožnike in župana in prišlo je do prave pravcate bitke. Orožniki so potem nekaj demonstrantov aretirali.

Sina obstrelil. — Posestnik Šmigoc Rudolf v Očeslavcih pri Gornji Radgoni je kljub 55 letom še zmerom krepak možakar, pa zato ne mara odstopiti grunta svojemu 25 letnemu sinu Ivanu, ki se je pred leti oženil ter pripeljal snaho k hiši na grunt. Zaradi tega je prišlo pogosto med sinom in očetom, pa tudi med snaho in tastom do preprirov. Pred nekaj dnevi sta se oče in sin spet sporekla in celo spopadla, pri čemer je oče v obrambi zgrabil za lovsko puško ter ustrelil proti sinu ter ga ranil na vratu s šibrami. Poklicani zdravnik je obvezal sina in očetu; sin je moral v bolnico, oče pa je ostal z obvezano glavo doma. Grunt ima korenine do arca in do sovraštva, ki se pogosto stopnjuje do zločina.

Požar v Vižmarjih. — V kozolcu posestnika in narodnega poslanca Albina Komana v Vižmarjih pri St. Vidu nad Ljubljano je izbruhnil požar, ki je uničil štiri štante, nakar so ga silili ogenj zadušili. Pogorelo je tudi precej pridelkov, posebno fižola, ki se je sušil v kozolcu. Kmalu nato je zagorela še lesena stavba železničarja Ivana Berganta v Vižmarjih, v kateri je bilo seno. Šupa je pogorela do tal. Škoda v obeh primerih je za 40.000 Din.

3407 študentov na srednjih šolah v Ljubljani. — To dni se je zaključilo vpisovanje dijakov v ljubljanske gimnazije, katerih je trije: klasična, I. državna in II. državna gimnazija. Največ dijakov je vpisanih na I. državni realni gimnaziji (bivša realna pri univerzi), kjer je v vseh razredih 1566 dijakov (od teh 10 dijakinj). Največ jih je se-

Zdravje namesto zlata

Radijevi žarki so še zmerom nenadomestljivo sredstvo za zdravljenje nekaterih bolezni, zlasti raka. Dragocenega radija zaradi tega nikoli ne bo preveč. Pri današnjem stanju in načinu pridobivanja ga bo še zmerom premalo. Kako bi se dalo človeštvu olajšati trpljenje, če bi imela vsaka bolnica na razpolago vsaj najskromnejšo količino te blagotvorne snovi za najnujnejše potrebe. Tako pa se mora z radijem bolj skopariti kakor s smrtjo in nič ne kaže, da bi se to stanje v doglednem času izboljšalo, da bi se proizvodnja povečala in radij pocenil.

Spriču tako neugodnih izgledov za bodočnost je razumljivo, da si učenjaki po vsem svetu prizadevajo, najti primerno nadomestilo za radij. Iščejo snovi, ki bi izžarjale enake žarke kakor radioaktivne snovi ali pa način neposrednega proizvodnje radijevih žarkov.

Znano je, da nastajajo ti žarki zaradi razpadanja radioaktivnih snovi, zaradi razkrajanja atomske strukture radija. Med vsemi prvimi, iz katerih je zgrajeno svetovje, smo odkrili pojav samovoljnega razpadanja samo pri radiju. Nobena druga prvina se v normalnih okoliščinah sama ne razkrajja delj nego do atomov: Zgradba atomov iz jeder in elektronov, ki je v prvini za vse prvine enaka, je izredno močna, tako da se za razbitje atomov potrebne sorazmerne velikanske sile. Zato je popolnoma razumljivo, da stari alkimisti s svojimi primitivnimi pripomočki niso mogli uresničiti namere, da bi posamezne prvine do kraja razdeljali in nato iznova gradili tista snovi, ki bi jih sami hoteli, in to bi bilo seveda v prvi vrsti zlato. Sele zdaj je znano toliko napredovalo, da počasi postaja kos orjaškim atomskim silam. Sele zdaj se korakoma približujemo uresnitvi sanj srednjeveških špekulantov, samo s to razliko, da se moderna znanost ne bavi z razkrajanjem materije: z razbijanjem atomov zaradi samega zlata, marveč iz dokaj širših nagibov. Ko se pa ta težavna naloga posreči, se bodo seveda tudi temeljito izkoristile vse neštete možnosti, ki si jih obetajo od razkroja materije. Učenjaki so izračunali, da se mora pri razbitju atomov sprostiti zelo velika energija, ki se bo pokazala v obliki žarkovja, po vsej priliki enakega značaja, kakor je žarkovje pri samovoljnem razpadanju radija. Tu se nam torej obeta enakovredno nadomestilo za radij. Razbitje atomov bi bilo torej mimo drugega tudi za medicino zelo dragocena pridobitev.

Zdaj poročajo iz Berlina, da se je rešitev tega velevažnega problema že napol pooređila. Berlinakima učenjakoma dr. Langeju in dr. Braschu je uspelo razkrojiti atome svineca, ki je v periodičnem sistemu prvin najbližji radioaktivnim snovem, po čemer je bilo mogoče že v naprej sklepati, da bodo tudi žarki, ki nastanejo pri razbitju, nepogrešno zelo slični radijevim žarkom. Kolikor je doslej znano, je izkušnja popolnoma potrdila domnevo.

Ali so živa bitja tudi na drugih zvezdah?

Ako hočemo obravnavati to vprašanje, se moramo najprej vprašati, kateri so najvažnejši življenjski pogoji vseh bitij v živalstvu ali v rastlinstvu. Vsaka zvezda, na kateri naj bi bila živa bitja, mora imeti zadostno gostoto, toploto, vlago in primerno sestavljeno ozračje. To so osnovni pogoji, brez katerih ni življenja. Pa poglejmo, kakšne prilike vladajo v našem solčnem sistemu, ki je prav za prav le majhna svetla točka v velikem zvezdnem vesirju.

Venera, ki jo imenujemo tudi Večernica, se nam vsaki zelo približa, posebno takrat, ko potuje mimo nas in solnce, pa kaj, ko je popolnoma zavita v oblake in vidimo le otemnelo stran Venera pri močno razsvetljenem nebu; toda spektroskopska raziskovanja njene svetlobe so nam pokazala, da ima le-ta za najskromnejše življenje premalo kislika v ozračju. Tudi drugi planeti so oviti v oblake, ali pa so zelo daleč. Merkur je solncu najbližji in mu kaže vedno isto stran, tako n. pr. kakor mesec naši zemlji. Na njegovi solčni strani, pa tudi na drugi polovici, kjer vladava večna tema in niske temperature, bi bilo življenje nemogoče. Obmejni pasovi med obema polovicama pa bi se bili že življenje prikladni. Na Marsu, ki se je o njem že toliko razpravljalo, je gotovo dovolj možnosti za obstoj živih bitij, čeprav znaša najvišja temperatura na njem komaj 10°C in je njegovo ozračje redkejše kot ozračje v višinah M. Everesta, katerega kakor znano le zavoljo tega ni še nihče dosegel. Vendar pa je v Marsovi atmosferi dovolj kislika in vodne pare za rastlinstvo in živalstvo, ali nemogoče bi bilo ta bitja tudi videti in če bi imeli še tako popolna daljnogleda; tudi tedaj ne, če bi bila 10.000-krat večja od največjega živega bitja na zemlji.

Vsi drugi planeti našega solčnega sistema imajo precejšnjo gostoto in ne nudijo življenjskih možnosti. Kakor rečemo, je naš sistem le majhna točka v svesdnem svetovju in vsaka svezda stalnica, ki je vidimo s prostim očesom, je solnce. Moderni daljnogledi in fotografirana plošča so nam pa odkrili milijone svezd, ki so večje in tudi tišečkrat svetlejšje od našega solncea. In vendar je življenje mogoče le na takih kosmičnih telesih, ki jih ni še nihče videl ali fotografiral; to so medli ali temni spremeničevalci velikih svezd. Njih število je mnogo večje, kakor se da ugotoviti.

Nehote se vprašamo, kaj je pa z drugimi svezdami stalnicami, ali ne obkrožajo le-ta tudi sistemi planetov tako kakor našo zemljo? Do najnovjše dobe so bili tega mnenja tudi najznamenitnejši astronomi; toda nova raziskovanja so nas privadila do drugih rezultatov in strokovnjaki so vobče prepričani, da predstavljajo naša zemlja pogledu planetarnega sistema prav izjemen primer in pojav, ki ga drugod najbrž ni, in ki je mogoč nastati le tako, da je potovala mimo našega sonca tuja zvezda, ki je s svojo privlačno silo povzročila na soncu ogromno razširjenje ognjenega morja in plinskih mas, katerih del se je odrgal od solčnega telesa. Toda ta pojav je kakor je izračunal angli astronom James Jeans tako redek, da bi mogel nastopiti pri eni in isti zvezdi le enkrat v pol trilionu let. Če računamo na razvojno dobo svezde, torej do plinskega in kaplivotekovega stanja, v katerem je tak pojav razširjenja ognjene mase mogoč, pol bilijona let, tedaj vidimo, da bi bila od enega milijona svezd le ena sama prizadeta po takem pojavu.

Opazujemo sistem Rimske ceste, ki se vrti sklenjeno sam zase! Če celo bilijone let izstareva posamezna telesa tega sistema svetlobe in energijo v vesirju in "ležejo" počasi narazen, sistem se širi in širi, svezde se stalno oddaljujejo druga od druge. Kaj čuda, saj se vendar zaradi nepretrganega

RAZNE VESTI

Richberg podpri Rooseveltov program
Washington, D. C. — Donald R. Richberg, glavni pravni svetovalec železniških bratovščin, je indorstral program predsedniškega kandidata demokratske stranke Roosevelta, ki se nanaša na rehabilitacijo železnic. On pravi, da je Roosevelt v svojem govoru v Salt Lake Cityju pokazal, da razume železniške probleme in da je njegov načrt socialne praktičen.

Delavski tajnik Doak pa pravi, da je Roosevelt le osvobodil program, kateremu je Hoover naklonjen, in da je predsedniški kandidat demokratske stranke končno prišel do prepričanja, da posojila, ki jih daje rekonstrukcijska finančna korporacija, koristijo ne samo železnicam, temveč tudi drugim.

Odmevi Insulovega švindlja v Washingtonu
Washington. — Na vprašanje, zakaj ni zvezna obrtna komisija preprečila Insulovega švindlja in odkrila \$226.500.000 "primanjkljaja," ko je zadnja tri leta preiskovala elektrarski trust, preiskovalci sedaj pojasnjujejo, da niso imeli te moči.

Železnica odslavila 40% delavcev
Chicago. — Chicago & Alton železnica je odslavila 40% prvin delavcev en mesec prej kot običajno. Kjer so prej delali štirje delavci, sta ostala le dva; skupine treh delavcev so bile reducirane na enega.

Novolvoljeni demokratski governer države Maine, Louis J. Brann, ki je naredil republikanem precej strahu—toda Wall Street se ga ne boji.

insaravanja izgubila svetlobna in toplotna energija in časoma tudi masa in privlačna sila. In vendar, če bi bila tudi možnost tvorjenja planetarnih sistemov dana, ne smemo pozabiti bridke realnosti, da od komaj tisoč planetov ima morda samo eden zadostne pogoje za organiko življenje, da ima samo eden planet sadostno vlago in potrebno toploto. Po vsem tem sklepamo, da bi tudi v primeru, da ima vsaka svezda stalnica svoj planetarni sistem desetih planetov, šele sto tisoč stalnic dalo en sam planet, kjer bi lahko rekli — tu je dovolj življenjskih možnosti in pogojev!

Toda kako je pa življenje nastalo? Tu si našranja precej nasprotujejo. Nekateri pravijo, da se je življenje rastlin in živali začelo v morju, kar bi sopeet pomenilo, da pridejo tudi od tistih redkih planetov, ki smo jih pravkar navedli, le oni v postev, ki imajo morje, kjer se je začelo v začetku primitivno življenje in se je potem vedno bolj razvijalo, prav tako kakor na naši zemlji; a tudi tu bi ugotnili biti število možnosti glede življenja in življenjskih oblik omejeno.

Vsa ta opasovanja bi veljala za rastlinstvo in živalstvo, toda s tem še dolgo ni rešeno, da bi morala živeti na naši zemlji razumna bitja kot je človek, kajti na stotine milijonov let je pretleko, nastale so rastline in živali vseh mogočih vrst; nekatere so propadle in ustvarjale so se ob skoraj istih prilikah druga bitja precej drugačne vrste, niti ena sama stara oblika se ni več povrnila v življenje; človeka pa še dolgo, dolgo ni bilo. Človek je nastal le enkrat in to samo na enem mestu zemlje, pod izredno ugodnimi pogoji. Če bi manjkal samo eden teh pogojev, bi tudi človeka "ne bilo in najbrž tudi ne ljudi na zemlji. Človek pa bi se lahko razvijal samo na suhi zemlji in bi torej lahko bival le na takih planetih, ki imajo najmanj en mesec, ki se je odrgal nekoč od svojega planeta, tako nekako kakor se je odrgala zemlja od solncea ali mesec od zemlje, ko je potovala mimo nas tuja svezda in je povzročila ognjeno plimno. Pri tem odtrganju je zazijalo na planetu veliko brezdnjo, kjer so se mogle zbrati vode in se ločiti od kopna.

Iz vseh navedenih razlogov sledi, da je komaj verjetno, da bi se razvijala tudi drugje v svetovju razumna bitja, kakor na našem planetu, ki bi bila nam ljudem vsaj toliko podobna kakor n. pr. avstralski črnel. Če je pa prišlo kljub temu do slučajev in izrednih pogojev za nastanek visokorazvitih bitij, tedaj ni izključeno, da nas ta bitja dosegajo, ali tudi daleko nadkriljujejo. Toda njih življenje nam bo ostalo — najbrže — skrivno v večno temo. —Zis.

Novolvoljeni demokratski governer države Maine, Louis J. Brann, ki je naredil republikanem precej strahu—toda Wall Street se ga ne boji.

Skupina fašističnih poslancev v Nemtzi (tik pre otvoritvijo parlamenta). Vodja Hitler je med njimi.

Ivan Jontez:

Imigrant Janez Mihevc

"Domačije ne dam iz rok!" je vse svaščal Matevž. "Oče je hotel in bog je hotel, da bom jaz gospodar in tako bo tudi ostalo!"

Kmalu po tistem, v času najhujšega obleganja Matevža po domačih in sorodnikih, se je dogodilo nekaj, kar je bilo vzrok, da Janecova trditve, da bog in ranjki oče hočeta, da bodi on gospodar na domu, ni vzdržala; Tinica, ki je obupala, da bi kdaj vsaj spreobrnil Matevža ter ga odvaditi pohajkovanja in poplivanja (Matevž je sicer nešteto krat sveto obljubil, da se bo poboljšal, ampak kaj, ko pa je bila volja preslaba), se je sprla z njim ter mu enkrat za vselej povedala, da ga ne mara več in naj si poišče kakšno drugo, bolj neumno od nje.

Matevž je tedaj malone ponorel. Rotil je Tinico, naj vzame svoje krute besede nazaj, češ, da ima trdno voljo in se bo v resnici poboljšal, če vzame prstan nazaj ter postane zopet njegova — zama. To pot se Tinica ni dala več pregovoriti in Matevž bi bil lahko govoril mrlzemu kamnu na cesti, pa bi se ga bil kamen preje usmilil kot Tinica.

"Tisočkrat si mi že obljubil, pa nikdar nisi bil zvest obljubi celih štiri in dvajset ur!" ga je mrlzo zavrčala. "Pa bi ti zdaj verjela?! Kaj me imaš res za tako trapasto?! Zastonj se emeriš, tvoje pijanske solze me ne bodo več premotile! Kar pozabi me, med nama je zdaj vse končano in za vedno!"

Ko je Matevž končno uvidel, da je temeljito zavozil in da je Tinica zanj izgubljena, je, namesto da bi se streznil in poboljšal (kar bi bilo in trdo srčno Tinico morda omečilo), začel grozno pijančevati. Tiste dni ga nihče ni videl treznega. Pijača in zapravljeni ljubezen pa sta ga zlomili in njegova odpornost je bila rakom švižgat; nič več ni zatirjal oblegovalcem, da ne bo nikdar dal iz rok svoje domačije, samo prošil jih je, naj mu dajo časa za premislek. Končno, ko le niso odnehali pihati na dušo in sta se mu začela smiliti Tone in njegova nevesta, pa je privolil na zahteve svojih oblegovalcev ter prepisal dom na Toneta; sibi je izgovoril pet sto goldinarjev, kar ni bilo mnogo (toda Tonetu preveč, ker on bi bil rad pograbil vse), "kot" in nekaj priboljška. Dan pred Tonetovo poroko je Janez, ki je bil šele tedaj spoznal, da se je s tem zaroc, končno in za zmerom odrekel Tinici, čez noč izginil iz vasa.

Dve leti ni bilo sluha o njem. Matevž je ta čas prebil v gozdovih na Koroskem ter si z drvarjenjem služil kruh. Po dveh letih pa se je naveličal garanja v gozdovih in samote ter sklenil odriniti dalje v svet. Neke noči je potrkal na vrata domače hiše in zahteval od presenečenega brata izgovorjenih pet sto goldinarjev, češ, da odhaja v svet in se ne miali več vrniti. Brat ga je skušal pregovoriti, da bi ostal doma — kljub vsemu je bil Matevž dober delavec in kadar je delal, je v resnici delal — ali Matevž se je ogorčeno uprl. Za noben denar ni ostal doma, mu je zabrusil. Ne zdaj, ko ni več gospodar na domu, ki mu ga je zapustil oče, a ga je lahko miselno prodal njemu, Tonetu! Ne bo Matevž za hišpca na domačiji, ki je bila nekoč njegova! In še nekaj drugega je bilo, zaradi česar je tako sovražno-odločno odbil vsako misel na to, da bi ostal doma: preveč bi bilo zahtevati od njega, da bi moral živeti v neposredni bližini dekleta, katero je tako strasno ljubil in ki je bila zdaj žena drugega! Nak, stokrat nak! V svet, proč od domačega kraja in ognjišča njegovih srčnih bolečin! —

Tone se je moral vdati. Zjutraj, ko so petelinli jedva odpeli budnico, je zapregel konja ter pognal proti Ljubljani, kjer je v hranilnici dvignil ženo doto ter jo izročil bratu. Matevž je denar molče spravil, mračno stisnil iz sebe poslednji "zbogom!" ter odšel k agentu.

Nekaj dni pozneje se je Matevž odpeljal proti Kanadi. Tiste časa je le malokateri Slovenec zašel v Kanado, kajti glavni tok izseljevanja je bil usmerjen v "obljubljeno deželo" Združenih držav ameriških, toda agent je dejal Matevžu, da je v Kanadi bolje, ker ljudje ne drve tako tja; in Matevž, ki mu je bilo tedaj proketo malo mar, kam se odpelje, da bo le daleč od doma, se je odpeljal v Kanado.

Prve mesece v Kanadi je delal pri drvarjih v pragozdovih, kmalu pa se je v njem zbudila nemirna vagabundska kri in Matevž je odvrzel sekuro, obesil puško na ramo ter se začel klatiti po pragozdih severnih predelov province Ontaria. Potepuško, lovsko življenje je Matevžu prišlo; divjačina je bilo dovolj, mesa je imel na preostanje in za kožo se je dobilo denarja, kolikor ga je rabil za svoje potrebe.

V drugem letu svojega klatenja po kanadskih pragozdovih je Matevž naletel na večjo družino Indijancev, ki so se preživljali prav tako z lovom, in ker so se nekako sporazumeli in so Matevžu še kar ugajali, se jim je pridružil ter živel z njimi prihodnji dve leti. V tem času je Matevževa puška upihnila luč mnogim jelenom, srnam in tudi marsikateremu kosmatemu medvedu, s čimer se je mož pozneje vedno rad pobahal.

Po dveh letih sožitja z Indijanci pa se jih je Matevž naveličal ter jih zapustil; Indijanci so se gotovo še dolgo potem spominjali svojega mehkosrčnega, poštenega belega prijatelja, pri katerem so našli zgolj ena napako: kadar je prišel do žganja, se je vselej neznanako napil. Na svojem nadaljnjem klatenju je Matevž došel do pionirske naselbine, nemških kolonistov, ki so se trudili napraviti iz gozda plodna polja; ker je Matevž za silo lomil nemščino, ki se ji je bil malo privadil pri vojakih in pozneje na Koroskem, je sklenil prezimiti pri teh ljudeh. Ta Matevževa odločitev je bila vzrok, da je Matevž ostal v ti naselbini mnogo dalj časa kakor je bil prvotno nameraval.

Novi znanci, s katerimi je Matevž prav lahko izhajal, so ga začeli nagovarjati, naj se odreče svojemu nerednemu lovskemu življenju ter se poprime poljedelstva. Zemljo dobi lahko zastonj in če v petih letih kultivira nekaj akrov dolžne zemlje, bo ta postala njegova last. Seveda, rokave bo treba zavahati in trdno poprijeti sekuro in rovnico, toda saj je mlad in krepak ter vajen trdemu delu; hišo mu bodo pomagali postaviti aseejci, ki mu bodo tudi v drugih ozirih ali smerom na roke. Matevž izprva ni maral slišati o tem, da bi se odrekel lovskemu življenju ter se zaril v košček zemlje; pragozd s svojo divjo svobodo se mu je bil že preveč priljubljen. Ker pa novi nemški znanec le niso odnehali in ker je bil Matevž tiste sorte človek, ki vztrajnemu prigojarjanju končno vselej podleže, se je navezadnje odločil ostati pri njih ter se poltil kultiviranja devičke zemlje.

Svet, ki ga je dobil Matevž, je bil deloma gozd, deloma pa obračen z gostim, neprodinim grmovjem. Matevža je čakalo trdo, utrudljivo delo, ki pa se ga je poltil moško in korajžno.

(Dalje prihodnje.)

novanja. Upravitelj pa v mnogih slučajih pove stranki, ki vpraša za popravilo, da ni denarja, ker gre vse za petletko. Če pa vpraša upravitelju, sovrážna stranka za popravilo, bo še manj uslišana.

Dne 7. junija je obiskal Odeso neki višji turški državnik. Ceste, po katerih so ga vozili, so bile lepo pometene. Nastanili so ga z njegovim spremstvom vred v hotelu London. Rdečevojniki v paradi in z godbo so mu naredili špalir in ga spremlili do parnika v pristanišču, ko je odhajal domov. Ra-dovedne bosjake in razcapance so pa pognali proč, da jih visoki gospod Turek ne bi videl. Drugače imajo bosjaki svobodo na ulicah — le kak odlični tujec jih ne sme videti.

IX

Delavec, ki dela doma in v tovarni. O bolgarskem komunistu-farmarju, ki je pribežal iz Kanade v Rusijo in zbežal nazaj

Govoril sem v Odesi z ruskim delavcem, ki opravlja zidarstvo za državo. Za to delo mu plačujejo osem rubljev za sedem ur dela. Mož pa je izučeni čevljar in doma izdeluje čevlje, ko je njegovo delo za državo končano. Privatni čevljar mu plačuje za par čevljev — to je le za spodnji del čevljev — po 30 rubljev. Naredi jih v šestih urah.

Vprašal sem ga, zakaj dela za državo po osem rubljev na sedem ur, ko bi lahko naredil dva para čevljev na dan in zaslužil 60 rubljev.

"Vem to dobro," pravi on, "toda potrebna mi je državna delavska knjižica, da lahko kaj kupim v zadrugi; včasih se le dobi kaj tudi v zadrugi. Naj-glavnejše pa je stanovanje. Če delaš za državo, ti dajo stanovanje in te ne preganjajo. Zame pa to nekaj velja, ker imam ženo in štiri otroke."

Seznanil sem se tudi z nekim Bolgarom, ki je bil v Kanadi komunist od pete do glave. (Potovala sva skupaj na parniku čez Črno morje, ko sem odhajal iz Rusije.) Iz Kanade je prišel v Rusijo na kolektivno farmo. Pravi mi je, da je plačal \$500 v kanadski valuti, predno je postal član kolektive. Na farmi je bil eno leto. Delali so po 16 do 18 ur dnevno. Ali to še ni bilo najhujše. Na kmetiji je treba delati, kadar je lepo vreme in ko so pridelki dozorili, da se jih ob času spravi s polja na varno.

"Toda pomislite," mi reče, "najhujše je bilo to, ker sem bil v kolektivi lačen. V kolektivi ni bilo dovolj kruha za vse. Vse so pobrali in nekam odpeljali. Delavec se ne sme dotakniti pridelka. Niti enega krompirčka ali čebule ne smeš vzeti s seboj domov. Vse hrano si moraš kupiti v zadrugi in tudi tam je odmerjena. Stati je treba po več ur v liniji pred zadrugo, da dobiš par funtov krompirja, ki si ga sam pridelal — in plačati ga moraš po isti ceni kot ga prodajajo v Moskvi!"

V kolektivi so bile ženske in priganjanje. Bolnemu niso verjeli, da je res bolan in nahrulili so ga, da je simulant. Končno se je Bolgar naveličal tega življenja in zahteval je izstop iz kolektive in odhod iz Rusije.

V Rusijo je lahko prišel, a težko oditi. O tem sem se tudi jaz prepričal, ki sem bil le turist.

Bolgaru je šla trda. Pisaril je prijateljem v Kanadi, naj mu pomagajo in posodijo denar, da pride nazaj, ali pisma niso zapustila Rusije. Cenzura mu je pisma vrnila pod pretvezo, da jih ne more dostaviti, ker je naslov napačen.

Pripomniti moram, da mi je prijatelj Bolgar vse to jako težko priznal. Dolgo časa nisem mogel dobiti besede iz njega o njegovih izkušnjah. Nekam sram ga je bilo in na jok mu je šlo, ko se mu razvezal jezik. Njegova žena je pa stala ob strani s povešeno glavo; oblečena je bila v nekatere črne cunjne. Vso boljše obleko, ki sta jo prinesla iz Kanade, sta že davno prodala, da sta si mogla kupiti hrane. Vse, kar sta imela, sta zabila v kolektivno — in zdaj, ko sta popolnoma brez sredstev, izstradana in bolna,

morata iti zopet po svetu iskat nove areče.

Bolgar je kanadski državljan in ima kanadski potni list. Eden mesec je hodil vsak dan 40 vrst daleč s farme v Odeso po odhodno vizo. Ko so ga bili že sili in so videli, da noče odnehati, so mu vrnilli pasport in dali vizo.

X

Špekulacije s sobami

Delavec, komunist, ima lepo sobo. Seli se iz Odesa v Moskvo. Gre k židu, nekakšnemu posredovalcu, in mu pove, da ima sobo na prodaj. Za sobo zahteva 3000 rubljev, židu pa obljubi 300 rubljev za posredovanje.

Žid ima že naročila od strank, ki iščejo stanovanje. Vse procese se izvrši v par urah. Stranka, ki je kupila sobo, plača židu 3000 rubljev za sobo in 300 rubljev nagrade. Prodajalec prejme od žida denar in tudi ta mu plača 300 rubljev nagrade. Vrhu tega mora biti soba plačana vsak mesec.

Država ne izgubi ničesar s to špekulacijo, kajti hiše so državne last. Zdi se mi, da sovjetske oblasti ne vedo ničesar o tej grdi špekulaciji s stanovanji, ni pa mogoče, da ne bi bližnji upravitelji vedeli tega.

Kamor prideš v dotiko z ljudmi v mestih — povsod naletiš na špekulacijo. Rdečevojniki in marinarji, nižji uradniki, komunisti in protikomunisti, kmetje in delavci, da, tudi otroci kupujejo in prodajajo za privatni dobiček.

Ruski delavec mora biti komunist, če hoče živeti in ostati v Rusiji. A tudi komunisti nimajo dovolj kruha in obleke; nimajo dobrih stanovanj. V mestih je veliko pomanjkanje vsega. Zato si tudi komunisti pomagajo s špekuliranjem. Med njimi je dosti privatnih špekulantov. Ti delajo bolj na skrivno in ker se jih vsakdo boji, kupujejo ljudje od njih blago za vsako ceno.

Med ljudmi, tudi med komunisti, je dosti ustmene kritike. Ko ti enkrat zaupajo, se jezijo in zabavljajo, da je kaj, toda za kakšno akcijo nima nihče smisla in tudi ne more misliti na to, ker ni nobene organizacije. Komunisti dobro pasijo, da nihče ne dvigne prsta proti njim.

V Odesi smo obiskali neki otroški zavod. Bilo nas je pet turistov v zavodu. Vodniki so nam vse razkazali in pohvalili otroke, kako dobro znajo pisati, risati in oblikovati podobne iz slovce. Vadijo jih v delu in disciplini. Zjutraj vsak otrok pogrne svojo posteljo; vse sobe čistijo in drže v redu sami. Po obedu morajo dve uri spati ali ležati.

Ko smo mi prišli, so se otroci igrali na vrtu. Takoj so prenehali z igro in lepo pozdravili

tujce, nato so deklamirali, peli in plesali pred nami. Prosilili so nas kopejk in nas izpraševali, kako je pri nas. Nekaj osemletni fantič me je vprašal — ko sem mu povedal, da sem Američan — če imamo dosti buržujev v Ameriki in ako bomo z njimi kmalu obračunali.

Ti otroci v zavodu so se mi dopadli. Prav je in potrebno, da sovjetska Rusija vzgaja mladino na ta način, ali — kako majhen odstotek ruske mladine je še deležen take vzgoje. Na ulicah, kjer se potepajo umazani in v capah, pa ne poznajo nobenih manir, sem jih videl mnogo več kakor v šolah in zavodih. Kdaj bodo vsi otroci v Sovjetski uniji tako oskrbovani?

V izloženem oknu vidim drago kozuhovino. Kdo jo kupuje? To vprašanje sem si večkrat zastavil. Delavci ne zaslužijo toliko, da bi oni mogli kupiti to drago oblečilo. Navadni delavci so sploh najrevnejše oblečeni. Buržujev pa ni več v Rusiji! Tako vsaj pravijo. Kdo kupuje? Inozemci? Ne verjamem. Tujci se ne brigajo za ruske kozuhe. Tujec lahko dobi te vrste blago po nižjih cenah v Parizu.

Fini kozuhi so torej izločeni za domačine. Katere domačine? V Rusiji spadajo take obleke med — luksus in luksus je prepovedan. Za luksus ne sme biti denarja! Sovjeti potrebujejo čim največ denarja za petletko! Ako bi delavec zmožl takšno potratno, mu jo takoj zaplenijo in še kaznovan bo!

Uganka pa je: zakaj in komu prodajajo te luksurične kozuhe? —

(Dalje prihodnje.)

SMESNICE

"O, dober dan, Pudlič! Ze dolgo te nisem videl! Kje pa sedaj stanuješ?"
"V Blatni ulici št. 50 v 5. nadstropju."
"Kaj, v 5. nadstropju? Ali si že tako nizko padel?"

V parterju sedi gospod, za katerim se zakonca ves čas pomenujeta. Gospod se obrne in zagodrnja: Oprostita, niti besedice ne slišim!

— Kaj pa hočete slišati? Govorim s svojo ženo o privatnih zadevah, ki se vas prav nič ne tičejo! — se odreže mož.

SE MORA TAKOJ PRODATI!

Bogata rezidenčna, rabljena 60 dni parlor set oprava, stala je \$350, se žrtvuje za \$34; spalne sobe oprava \$50; jedilne sobe oprava \$50; importiran orientalni, mali orientalni \$14; Wilton rug, baby grand piano, lounge stol \$14; radio \$20; svetilke, zajutrkova oprava; plačna prevodnja, 5258 Washington, Austin 3838.—(Adv.)

VAŽNO NAZNA NILO!

Važno naznanilo za spremembo vašega naslova. Pošta namenjena na vaš naslov zahteva sedaj dvojno postrežbo in se kaj lahko pripeti, da ne bo točno dostavljena, kakor bi se to zgodilo, ako bi imeli vaš pravi naslov. Vi lahko omogočite točno postrežbo vašega pismenstva v tem, da daste NOVI naslov vsem vašim dopisovalcem in častnikarjem, na katerih številke ste naročili in vso drugo korespondenco namenjeno vam.

Naložite zate narejene poštne kartice (Form 22-B) se dobe na zahtev 5d pošte brezplačno. Pošljite ene tak karti in vaš NOVI naslov vsem vašim dopisovalcem, častnikom, bankam, društvenim tajnikom, klubom in popravite vaše tiskovine z pravim NOVIM naslovom.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Pa sklopa 8. tedna konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prijete eden, dva ali tri štane in ene družine in in enega naslova \$6.00 za eno leto naročnine. Kar pa štani za plačajo pri naročninah \$1.50 za tednik, se jim to prijete k naročninam. Mi prijete enega, dva ali tri štane in ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni varnika, reči, da je list predrag za štane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skore v vsaki družini, tako, ki bi rad štali list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je: Za štani države in Kanado \$6.00 Za Čisto in Chicago je.....\$7.50 1 tednik in..... 3.00 1 tednik in..... 3.10 2 tednika in..... 5.40 2 tednika in..... 5.90 3 tednika in..... 7.60 3 tednika in..... 8.10

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebne vrste denarja ali Money Order v pisni in si naročite Prosveta, list, ki je vaša lastnina. Pojavnite—Veseli kakor hitro kateri teh članov prvih biti član S.N.P.J. ali če se preseli proč od družine in če zahteva sam svoj list tednik, bole moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju smisliti datum za to vrsto naročnina.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnina za list Prosveta vrste 8

Ime _____ Čl. družina št. _____
Naslov _____
Mesto _____ Država _____
Nov naročnik _____ Star naročnik _____
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledoših članov moje družine:
Ime _____ Čl. družina št. _____
Ime _____ Čl. družina št. _____

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vsilna za vesolice in shode, vizitnice, častike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cena umerna, unijako delo prve vrste

Čište po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawrence Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA

Iz Amerike v sovjetsko Rusijo in nazaj

Piše Martin Judnič, Waukegan, Ill.

VIII

Kako so "tovariši" tudi mene naučili špekulirati...

Na bazarju (odprtem trgu) stane kilogram krompirja v rubljih 3.40. Kilogram mesa 6.50. Umazana baba ali dedec drži meso kar golo v roki, nezavito — solnce, prah in muhe se pasejo na njem. Včasih mu pade kos mesa na tla — pa ga pobere, malo iztepe nesnago in vpije ponujajoč: "Meso, meso, sočno meso!"

Že v Leningradu so mi rekli, da se za ameriški dolar lahko dobi 25 sovjetskih rubljev. Kako je to mogoče? — si mislim. Saj so mi vendar v Chicagu, v pisarni Inturista, povedali, da je dolar vreden v Rusiji le 1 rubelj in 94 kopejk. Tako so mi tudi računali bivanje v Rusiji. Za štirinajst dni bivanja v Sovjetski uniji sem plačal dnevno deset dolarjev. In ko sem menjal dolarje, so mi izplačali po sovjetskem kursu, to je R 1.95 za dolar.

Z nekim Rusom sva naročila sladoleđ. Račun za dva sladoleđi in štiri koščke sladkega peciva je bil deset rubljev, to je okrog \$5.00. Jaz pa nisem imel sovjetskega denarja in pokazem dolarje. Tedaj začne natakter računati in mi zaračuna sladoleđ po 80 centov, pecivo pa 20

centov, kar je bilo dva dolarja za oba.

Mislil sem, da se je natakter smotil. Moj tovariš pa pravi: "Ne daj mi dolarjev! Jaz ti posodim 10 rubljev, jutri ti pa prinesem štirideset rubljev za dolar, nakar mi lahko vrneš desetak."

Tako je bilo — in jaz se čudim. Drugi dan mi tovariš res prinese 40 rubljev za en dolar — in jaz se še bolj čudim in čudim.

"Kako je to mogoče?" vprašam tovariša.

"Jako lahko in zelo enostavno," mi odgovori. "Pojdi z menoj in videl boš."

Greva v Torksin in tam mi pokaže umazano in razcapano židovko.

"Vidiš to bato?"

Sežem v žep, da ji dam pet kopejk, kajti zdela se mi je najrevnejša ženska na svetu. Moj prijatelj pa se mi pomilovalno nasmešne in mi pove, da ima ta ženska več denarja kot ga imava oba skupaj.

Stopil je k njej in po par minutah barantanja je dobil od nje 40 sovjetskih rubljev za en dolar! —

Od tega dne nisem več dajal R 1.94 za dolar. Večina trgovin je državnih, izločena okna teh so jako ne-

okusno opremljena. Umazana so in vse je po oknu razmetano, kakor da je voda znosila skupaj reči. V vsakem izloženem oknu pa vidite slike Lenina, Stalina, Vorosilova, Kalinina in ostalih sovjetskih voditeljev, nekdanjih in današnjih — samo Trockljeve slike nisem videl nikjer.

Na šipah oken so tudi napopani izrezki iz časopisov, slike udarnikov in udarnic in drugo. V klubih jih vidite na stenah in hodnikih.

Ako pa stopite v grocerijsko trgovino, si boste hitro stisnili nos in čim prej ubrali na plano. Takega smrada po kislo-grenkem nisem še vohal nikdar nikjer, zato ga tudi ne morem primerjati. Vsakdo ve, kako je na primitivnem stranišču — ampak to je premilo. Dihurjeva obrambna tekočina bo še najboljši primerna primerjava. Toda ljudje se kljub temu gnetejo v teh brlogih, ker so lačni. Zelo-dec jih silil. In kako drago plačajo ta smrad! —

Stanovanje se teško dobi. Od ene same sobe plačujejo deset rubljev mesečno. Mnogo stanovanjskih hiš pa puste, da razpadajo. Sam sem videl takšno hišo. Streha je preluknjana in kadar dežuje, je v sobah mokro.

Vsaka ulica ima svojega stanovanjskega upravitelja, ki skrbi, da vsak stanovalec plača točno vsak mesec.

Država mora popravljati sta-